

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การปลูกฝังอบรมให้เด็กผู้หญิงเรียนรู้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นผู้หญิงมีมาตั้งแต่อดีต ในสังคมไทยสมัยก่อนเด็กผู้หญิงจะได้รับการอบรมจากแม่โดยใช้พื้นที่ภายในบ้านเป็นที่สถานที่เรียนรู้ ความรู้ที่ได้รับการอบรมล้วนเป็นเรื่องราวชีวิตประจำวันของตัวผู้หญิงเองและฝึกฝนทักษะต่างๆ เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้ ไม่ว่าจะเป็นงานบ้านงานฝีมือต่างๆ เด็กผู้หญิงจำต้องเรียนรู้บทบาทและภาระหน้าที่ที่สังคมชายเป็นใหญ่คาดหวังไว้กับผู้หญิง คือ เพื่อการเป็นแม่ที่ดีและเมียที่ดี ต่อมา เมื่อเข้าสู่ยุคที่มีระบบโรงเรียนสตรีความรู้ที่เด็กผู้หญิงได้รับจากแม่จะเปลี่ยนผ่านเข้าสู่มือของครู การฝึกหัดงานบ้านงานเรือนกลายเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนและถึงแม้ว่าเด็กผู้หญิงจะออกมาอยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะแล้วแต่เด็กผู้หญิงยังถูกกักขังด้วยการเรียนรู้เรื่องพื้นที่ในบ้านและบทบาทหน้าที่ของการเป็นหญิงแบบฉบับเดิม ในปัจจุบัน แม้ว่าสภาพพื้นที่ของโรงเรียนสตรีจะมีลักษณะเป็นพื้นที่ของเด็กผู้หญิงแต่กลับเป็นพื้นที่ที่มีระดับความเข้มข้นของการแทรกแซงทางความคิดในการอบรมบ่มหญิงให้เป็นไปตามอย่างที่ระบบปิตาธิปไตยบัญญัติไว้ โดยโรงเรียนสตรีทำหน้าที่เป็นสถาบันที่ธำรงอุดมการณ์ที่ชายเป็นใหญ่ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางเพศสภาพ (gender socialization) โดยการตอกย้ำให้นักเรียนหญิงตระหนักถึงความเป็นหญิงของตนต่อประเด็นในเรื่องต่างๆ ผ่านการสร้างแนวคิดความเป็นกุลสตรีที่ใช้ในโรงเรียน โรงเรียนได้พยายามฝึกฝน (training) ให้เด็กผู้หญิงกลายเป็นผู้หญิงตามแบบฉบับที่สังคมกำหนด ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในบทบาทของความเป็นแม่หรือความเป็นเมียที่จัดวางอยู่ในบริบทพื้นที่ภายในบ้าน (private) และตลอดรวมถึงลักษณะของการเป็นผู้หญิงเก่งที่ทำงานนอกบ้านที่อยู่ในบริบทของพื้นที่สาธารณะ (public)

ความเป็นหญิงตามนัยยะแรกทีปรากฏ คือ การทำให้โลกของโรงเรียนสตรีคือ โลกที่มีไว้เพื่อให้เด็กนักเรียนหญิงได้ฝึกฝนกับการแสดงบทบาทตามเพศสภาพของตน (gender display) โดยความเป็นหญิงจะเป็นสิ่งที่กำหนดคุณลักษณะของหญิงที่พึงมีพึงเป็นว่า จะต้องมีความประพฤติที่เรียบร้อย มีกิริยาที่สวยงาม น่ารักน่าชื่นชม รู้จักวางตัวในลักษณะที่ไม่ก้าวร้าวและรักษาจริตให้ดูว่าง่าย เชื้อพืง อ่อนน้อมถ่อมตน ฯลฯ หรือกำหนดขอบเขตของความงามที่เด็กนักเรียนหญิงกระทำในโรงเรียนว่าเป็นเพียงแค่เรื่องการรักษาความสะอาด(clean) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นหญิงอีกด้วย นอกจากนี้คุณลักษณะความเป็นหญิงบางประการก็มีความขัดแย้งกันเอง เช่น การกล้าคิดกล้าแสดงออกหรือการเป็นผู้นำ ดังนั้น ผลที่ตามมา คือ การสร้างภาระหน้าที่ให้กับ

ตัวเด็กผู้หญิงเพิ่มมากขึ้น ผู้หญิงจะต้องเป็นให้ได้ทั้งสองทางแบกรับความคาดหวังจนกระทั่งกลายเป็นว่า ยอดวีรสตรี (super(wo)man) ในปัจจุบันคือ ผู้ที่ไม่เคยทำให้สังคมหรือใครผิดหวัง ทำทุกอย่างได้อย่างยอดเยี่ยมไร้ที่ติ อย่างไรก็ตาม เด็กนักเรียนหญิงมิได้เพียงแค่มีนหน้าที่แบกรับความเป็นหญิงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังสามารถต่อรองกับกรอบความเป็นหญิงในแง่มุมต่างๆ เช่น ช่วงชิงการนิยามหรือการตีความหมายใหม่ของความเป็นหญิงเป็นกุลสตรีที่ต่างไปจากเดิมเพื่อที่จะทำให้ตัวตนของตนเองนั้นลงไปอยู่ในกรอบหรือกล่องความเป็นกุลสตรีนั้นได้ด้วย

ความเป็นหญิงในนัยยะถัดมา คือ ความเป็นหญิงที่ถูกติดอยู่กับบทบาททางเพศสภาพ (gender role) แม้ว่าอุดมการณ์ความเป็นแม่เหี้ยแม่เรือนจะจางหายไป และทดแทนด้วยการผลักดันให้ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้าน เป็นผู้หญิงที่เก่งมีหน้าที่การงานในสังคมที่ดี แต่มิได้หมายความว่า ภาระหน้าที่ของการเป็นแม่บ้านแม่ศรีเรือนจะเจือหายไปด้วย แม้ว่าในปัจจุบันเด็กผู้หญิงจะถูกอบรมสั่งสอนให้เป็นผู้หญิงที่เก่งออกไปทำงานในพื้นที่สาธารณะเช่นชาย แต่อย่างไรก็ตามเด็กผู้หญิงต้องไม่ละเลยบทบาทภาระหน้าที่ภายในพื้นที่บ้าน เพราะผู้หญิงที่มีความสามารถคือ ผู้หญิงที่รู้จักบริหารจัดการเวลาและทำหน้าที่ทั้งงานในบ้านและงานนอกบ้านดีทั้งสองด้าน โดยที่บทบาทของการเป็นแม่ศรีเรือนหรือเป็นกุลสตรีเป็นข้อบังคับสำคัญหรือเป็นกฎหลัก เพราะหากแม้ว่าผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้านได้ดีสักเพียงไรแต่ไม่ทำงานในบ้านแล้ว ความเก่งกาจนอกบ้านจะถูกลดทอนความสำคัญลงทันทีและจะถูกตีตราว่า เป็นผู้หญิงที่มีความขาดตกบกพร่อง ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทหลักของผู้หญิงคือ การเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ (care taker) ทุกคนในครัวเรือน อย่างไรก็ตาม บทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่นี้ได้มีการปรับเปลี่ยนแง่มุมใหม่ซึ่งปรากฏให้เห็นในเนื้อหาของวิชาคนกรรมศาสตร์ โดยเป็นการพยายามที่จะทำให้เป็นเรื่องของการทำมาหากิน การหารายได้เลี้ยงครอบครัวแทนเป็นความพยายามที่จะปรับพื้นที่ภายในบ้านให้เชื่อมโยงกับนอกบ้านด้วยระบบเศรษฐกิจ แม้ว่าอุดมการณ์การเป็นแม่ศรีเรือนที่ดีจะเป็นสิ่งที่โรงเรียนปลูกฝังให้กับเด็กนักเรียนหญิง แต่กระนั้นก็ตาม เด็กนักเรียนพยายามที่จะต่อรองกับบทบาทตามเพศสภาพของตนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้อำนาจเงินตราเพื่อสรรหาเทคโนโลยีที่ช่วยทุ่นแรงและเวลาในการทำงานบ้านหรือการสรรหาแม่บ้านมาทำหน้าที่แทนตน เพื่อที่ผู้หญิงจะได้ออกไปทำงานนอกบ้านได้ ซึ่งวิธีการปลดสลักด้วยเสียงของตัวแทนแม่บ้านยุคใหม่นี้อาจจะกระทำได้เพียงแคผู้หญิงบางชนชั้นเท่านั้น ดังนั้น การพยายามสร้างทัศนคติต่องานบ้านโดยให้ผู้ชายมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและทำงานบ้านด้วยน่าจะเป็นวิธีการที่ดีกว่า

ความเป็นหญิงในนัยยะประการสุดท้าย คือ ความเป็นหญิงที่ปรากฏอยู่ในเรื่องเพศวิถีครูในโรงเรียนพยายามที่จะอบรมและเชิดชูประเด็นเรื่อง การรักษาพรหมจรรย์ของผู้หญิง สภาพที่

เกิดขึ้นคือ ความวิตกกังวลในการรักษานวลสงวนตัวแพร่สะพัดไปทั่วทั้งโรงเรียน การอบรมของครูกระทำในลักษณะที่โง่งมเช่น การอบรมหน้าเสาธง การยกตัวอย่างอุทาหรณ์ การเปรียบเปรยสุภาษิต ฯลฯ นักเรียนและครูผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นด้วยว่า การให้คุณค่าแก่ผู้หญิงจะพิจารณาเรื่องพรหมจรรย์ เรื่องเพศที่ปรากฏในโรงเรียนถูกทำให้เป็นเรื่องของความอันตราย เป็นความน่ากลัว เด็กนักเรียนหญิงไม่สามารถแยกแยะการมีเพศสัมพันธ์ การท้องและการแท้งออกจากกันได้แนวคิดเช่นนี้ไม่เพียงแต่เข้าควบคุมวิถีคิดของเด็กผู้หญิงควบคุมร่างกายและเพศวิถีของเด็กผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังเป็นกำหนดสำนึกความผิดบาปทางเพศอย่างรุนแรงด้วย ร้ายแรงในระดับที่ทำให้ผู้หญิงต่อต้านผู้หญิงด้วยกันโดยการแบ่งแยกความเป็นพวกเราออกจากพวกเขาก่อให้เกิดความเป็นอื่น (the other) และพยายามประท้วงตีตรา (lebellling) ด้วยภาพลักษณ์ของหญิงที่ไม่ดี (bag girl) ว่าเป็นหญิงใจแตก มั่งง่าย มั่ว หรือล่าสอน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการบัญญัติอำนาจของเพศวิถีในสังคมปิตาธิปไตยที่กำหนดให้กับหญิงสาวว่ามีเพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น คือ เพศสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากแต่งงานแล้ว

จากทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ผู้ศึกษาพบว่า ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศสภาพที่เกิดขึ้นภายใต้สังคมนั้นกลายเป็นใหญ่โตขึ้นจากการประกอบสร้างความเป็นหญิง (femininity) ให้มีลักษณะที่อ่อนด้อยและเป็นรองกว่าความเป็นชายและกรอบความเป็นหญิงนั้นถูกนำไปเชื่อมโยงกับบทบาทและหน้าที่ของตัวผู้หญิงเองที่สังคมคาดหวัง เช่น การเป็นแม่ การเป็นเมียที่ดี และยังทำให้ผู้หญิงยังคงผูกติดอยู่กับบริบทพื้นที่ภายในบ้าน (private) แม้ว่าผู้หญิงในปัจจุบันจะออกไปทำงานนอกบ้านหรืออยู่ในพื้นที่สาธารณะ (public) แล้วก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามผู้หญิงไม่สามารถปลดปล่อยบทบาทหลักของตนที่วนเวียนอยู่กับเรื่องภายในบ้าน การผลัดผู้หญิงไปสู่พื้นที่สาธารณะโดยที่ไม่หรืออคติต่อบทบาททางเพศสภาพและเพศสภาพไม่ได้ช่วยปลดปล่อยผู้หญิงอย่างแท้จริงแต่เป็นเพียงการโยกย้ายพื้นที่เท่านั้นเอง

สิ่งที่ผู้ศึกษาค้นพบในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ การพยายามที่จะปลดปล่อยผู้หญิงให้เป็นอิสระจากการถูกครอบงำของอำนาจชายและการจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคมที่ให้อำนาจแก่ชายอย่างชัดเจนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจวิพากษ์หรือถอนความสัมพันธ์ของหญิงชายในประเด็นเรื่องเพศวิถี เพราะอุดมการณ์ที่ชายเป็นใหญ่ที่ฝังรากลึกยาวนานได้สร้างความรุนแรงและกระทำต่อตัวตนของผู้หญิงด้วยการปลูกฝังระบบวิถีคิดและจิตสำนึกของตัวผู้หญิงเองต่อประเด็นเพศวิถีอย่างมาก เพราะผู้หญิงอาจจะกล้าที่ต่อรองหรือปฏิเสธต่อบทบาทภาระหน้าที่ที่ผูกติดมากับเพศสภาพความเป็นหญิงแต่ผู้หญิงมิได้แม้แต่จะกล้าที่จะเริ่มต้นตั้งคำถามต่อความสัมพันธ์ของหญิงชายและเพศวิถีของตัวเองเอง อีกทั้งผู้หญิงไม่ได้ตระหนักว่าเพศ

วิถีในรูปแบบของรักต่างเพศ (heterosexuality) คือ เพศวิถีของผู้ชาย เพื่อผู้ชายและกระทำโดยผู้ชาย เพราะผู้ชายเป็นผู้กำหนด เป็นผู้ที่มีอำนาจและจัดการควบคุม

ตราบไคก็ตามที่ผู้หญิงยังคงยินยอมที่จะถูกควบคุมด้วยการเชื่อว่า เรื่องเพศเป็นเรื่องอันตราย เป็นเรื่องน่าบัดสีบัดเถลิง เป็นเรื่องของผู้ชายและเป็นข้อห้าม (taboo) ของผู้หญิงตราบนั้น การพยายามสั่นคลอนต่อเรื่องเพศต่อความสัมพันธ์ชายหญิงจะกระทำแทบไม่ได้เลย อีกทั้งการนิยามกิจกรรมทางเพศสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่ก็ยังคงจำกัดอยู่ที่การทำให้ผู้ชายพึงพอใจโดยไม่นับรวมความพึงพอใจของผู้หญิง รูปแบบเพศวิถีดังกล่าวนี้ท้ายที่สุดแล้วจะกระทำให้ผู้หญิงกลายเป็นเพียงส่วนประกอบของการมีเพศสัมพันธ์ ร่างกายผู้หญิงเป็นได้เพียงแค่ว่าระบายความใคร่ เป็นวัตถุทางเพศและเป็นได้เพียงแค่ว่าแหล่งสถานของการสร้างและผลิตลูกให้กับผู้ชายเท่านั้น นอกจากนี้ข้อเสนอแนะข้างต้น ผู้ศึกษาคาดหวังว่าหากพื้นที่โรงเรียนสตรีเต็มไปด้วยการแทรกแซงอำนาจของระบบชายเป็นใหญ่ การให้ภูมิคุ้มกันกับเด็กผู้หญิงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นโดยเฉพาะการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชายหญิงเพื่อที่ว่าเด็กผู้หญิงจะได้ตระหนักรู้และเท่าทันต่อวิถีคิดที่ระบบชายเป็นใหญ่สร้างขึ้น ท้ายที่สุดผู้ศึกษาจึงหวังแต่ว่า ในอนาคตองค์ความรู้เชิงสตรีนิยมจะถูกกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วย แม้ว่าความคาดหวังนี้แลดูจะเลือนลางและยาวไกลแต่ผู้ศึกษายังคงเชื่อว่า เมื่อใดก็ตามที่ระบบปิตาธิปไตยยังไม่อาจจะล้มล้างได้ผู้หญิงที่อยู่ภายใต้สภาพสังคมเช่นว่านั้นจำเป็นจะต้องเรียนรู้และเท่าทันต่อวิถีคิดที่ผู้ชายสร้างขึ้นและกระทำต่อผู้หญิงด้วยเช่นกัน